

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS DĖL LIETUVOS INOVACIJŲ PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMOS PATVIRTINIMO

2013 m. gruodžio 18 d. Nr. 1281
Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetines priemones, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 228 (Žin., 2013, Nr. [29-1406](#)), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Patvirtinti Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programą (pridedama).
2. Pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. vasario 17 d. nutarimą Nr. 163 „Dėl Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategijos“ (Žin., 2010, Nr. [23-1075](#)).

Finansų ministras,
pavadojantis Ministrą Pirmininką

Rimantas Šadžius

Ūkio ministras

Evaldas Gustas

LIETUVOS INOVACIJŲ PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMA

I. ĮŽANGA

1. Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa (toliau – Programa) parengta siekiant sutelkti valstybės išteklius Lietuvos inovatyvumui didinti ir kurti konkurencingą, aukšto lygio žiniomis, naujausiomis technologijomis, kvalifikuotais žmogiškaisiais ištekliais ir sumania specializacija grindžiamą ekonomiką.

2. Programa parengta atsižvelgiant į Valstybės pažangos strategiją „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 (Žin., 2012, Nr. [61-3050](#)) (toliau – Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“), 2014–2020 metų nacionalinę pažangos programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 (Žin., 2012, Nr. [144-7430](#)), Valstybinę studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1494 (Žin., 2012, Nr. [145-7455](#)) (toliau – SMTEP programa), Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikatą Nr. KOM(2010) „Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija „Europa 2020“ (toliau – strategija „Europa 2020“), Europos Komisijos 2010 m. spalio 6 d. komunikatą Nr. KOM(2010) 546 „Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“ (toliau – pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“) ir Europos Komisijos 2011 m. lapkričio 30 d. komunikatą Nr. KOM(2011) 808 „Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“.

3. Programoje laikomasi pavyzdinės iniciatyvos „Inovacijų sąjunga“ nuostatos, skatinančios taikyti plačią inovacijų koncepciją, aprėpiančią moksliniais tyrimais grindžiamas inovacijas ir inovacijas, susijusias su kūrybiškais sprendimais, verslo modeliais, pramoniniu dizainu, prekių ženklais ir didelės pridėtinės vertės kūrimo paslaugomis, taip siekiant į inovacijų ciklą įtraukti visus suinteresuotus dalyvius. Kuriant inovacijas turi dalyvauti ne tik didžiosios, bet ir labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, pradedančios veiklą inovatyvios įmonės, verslo ir visuomeninės asociacijos, fiziniai asmenys. Inovacijos turi būti kuriamos ne tik keliose aukštųjų technologijų srityse, bet visuose sektoriuose, taip pat ir viešajame, įtraukiant visuomenę, diegiant ir skatinant ne tik moksliniais tyrimais grįstas inovacijas, bet ir netechnologines inovacijas, socialines, organizacines ir kitas inovacijas. Programoje vartojamos inovacijų sąvokos apibrėžtos atsižvelgiant į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ir Europos Sąjungos statistikos tarnybos „Eurostat“ parengtame „Oslo vadove: Inovacijų duomenų surinkimo ir interpretavimo gairės“ (2005 m., trečias leidimas),

Europos Komisijos 2013 m. studijoje „Socialinių inovacijų tyrimas Europos Sąjungoje: pasiūlymai, išvados ir ateities kryptys“ ir 2013 m. Europos viešojo sektoriaus inovacijų švieslenteje pateiktas inovacijų apibrėžtis ir jų paaiškinimus.

4. Programoje vartojamos sąvokos:

Inovacija – naujų arba iš esmės patobulintų produktų (prekių ar paslaugų) arba procesų, naujų rinkodaros arba organizacinių metodų diegimas verslo praktikoje, organizacijoje arba plėtojant išorės ryšius.

Inovacijų paramos paslaugos – tai specializuotos paslaugos, padedančios komercinti naujas technologijas, idėjas ir metodus, pateikiant rinkai naujus arba patobulintus produktus (prekes ar paslaugas), įdiegiant naujus (patobulintus) gamybos (paslaugų teikimo) technologinius procesus.

Inovacijų sistema – tarpusavyje susijusių institucijų ir organizacijų, jų sąveikos ryšių ir priemonių visuma, sudaranti sąlygas plėtoti naujas technologijas ir inovacijas.

Klasteris – tarpusavyje susijusių įmonių, tiekėjų, mokslo ir studijų institucijų ir kitų dalyvių santalka, kurios dalyviai bendradarbiauja tarpusavyje įvairiose ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekdami padidinti ekonominę veiklos efektyvumą, dalijimąsi žiniomis, technologijų perkėlimą ir naujų produktų kūrimą.

Kūrybiškumas – asmenybės savybių, leidžiančių produktyviu darbu pasiekti originalių, visuomeniškai reikšmingų, kokybiškai naujų veiklos rezultatų kompleksas; tai proto (mentalinis) ir socialinis procesas, apimantis naujų idėjų ir koncepcijų arba naujų ryšių ir sąveikų tarp žinomų idėjų ir koncepcijų atradimą.

Organizacinė inovacija – naujos ar iš esmės patobulintos organizacinės struktūros ar valdymo metodų įgyvendinimas, siekiant padidinti žinių panaudojimą, produkcijos ar paslaugų kokybę ar darbo srautų efektyvumą.

Prioritetinė mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptis (toliau – sumanios specializacijos kryptis) – mokslo sprendimų, technologijų, produktų, procesų ir (arba) metodų grupė, atsakanti į globalius ar nacionalinius iššūkius ir galimybes, kuriomis Lietuvos mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (toliau – MTEPI) sistema gali geriausiai pasinaudoti.

Proceso inovacija – naujų ar iš esmės patobulintų gamybos metodų, įskaitant produktų pristatymo metodus, taikymas. Šie metodai gali apimti įrangos (taip pat ir programinės) ir (ar) gamybos organizavimo pakeitimus ar šių pakeitimų derinius, naudojant naujas žinias.

Produkto inovacija – naujų ar iš esmės patobulintų prekių ar paslaugų pateikimas į rinką.

Rinkodaros inovacija – naujų ar iš esmės patobulintų rinkodaros metodų įgyvendinimas, siekiant padidinti produkcijos ar paslaugų patrauklumą ar plėtoti verslą naujose rinkose.

Socialinė inovacija – naujų idėjų (prekių, paslaugų, metodų) pritaikymas socialiniams poreikiams efektyviau tenkinti ir (ar) naujiems socialiniams ryšiams, partnerystėms ar tinklams kurti.

Sumani specializacija – mokslo ir studijų institucijų, verslo ir ūkio sektorių pranašumai ir potencialas, padedantys atsakyti į globalius ar nacionalinius iššūkius.

Technologija – tikslingas įrankių, mechanizmų, techninių priemonių, gebėjimų, metodų, sistemų ir kitų intelektinių išteklių kūrimas, naudojimas ir pažinimas siekiant išspręsti problemą ar atlikti specifinę funkciją.

Technologijų centras – viešojo arba privataus sektoriaus juridinis asmuo ar jo padalinys, turintis atviros prieigos MTEPI infrastruktūrą, vykdomas naujų ar patobulintų produktų kūrimo ir pateikimo į rinką veiklą.

Technologinė veikla – kūrybinė veikla, vykdoma technologiniais metodais.

Verslumas – asmens kompetencija įgyvendinti pridėtinę vertę kuriančias idėjas.

Viešojo sektoriaus inovacija – naujų arba iš esmės patobulintų paslaugų, komunikacijos metodų, procesų ar organizacinių metodų taikymas viešajame sektoriuje.

5. Kitos Programoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose.

II. PROGRAMOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

6. Programos strateginis tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, kuriant efektyvią inovacijų sistemą, skatinančią ūkio inovatyvumą.

7. Programos strateginį tikslą lėmė strategijoje „Europa 2020“ nustatyti prioritetai ir tikslai. Strategijoje „Europa 2020“ iškelti penki kiekybiniai tikslai Europos Sąjungos (toliau – ES) mastu, kurių vienas – investicijos (viešos ir privačios) į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (toliau – MTEP) – turėtų sudaryti 3 procentus bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP). Šis siekis strategijoje „Europa 2020“ siejamas su poreikiu ūkio vystymąsi grįsti žiniomis ir inovacijomis. Kaip numatyta 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje, bus siekiama, kad 2020 m. Lietuvos investicijos į MTEP išaugtų iki 1,9 procento BVP ir kuo labiau augtų privataus sektoriaus investicijos į MTEPI.

8. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje bendros MTEP išlaidos 2012 m. sudarė 0,9 procento BVP, o ES valstybių narių išlaidų MTEP vidurkis siekė 2,06 procento BVP. Lietuvoje viešojo sektoriaus išlaidos MTEP yra gerokai didesnės nei verslo. Viešojo sektoriaus išlaidos MTEP 2012 m. siekė 0,66 procento BVP, o verslo sektoriaus – 0,24 procento BVP. Nepakankamos investicijos į MTEP ir verslo inovaciniai gebėjimai lemia ir žemą Lietuvos inovatyvumą. Tačiau pastaraisiais metais investicijos į MTEP augo ir ateityje valstybės vykdoma MTEPI politika sukurs sąlygų didesnėms privataus sektoriaus ir užsienio investicijoms į MTEPI. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, bendros išlaidos MTEP 2012 m., palyginti su 2011 m., padidėjo 5,1 procento (2011 m. šių

išlaidų augimas siekė 28,5 procento). Didelę įtaką MTEP išlaidų augimui daro ES struktūrinės paramos lėšos.

9. Europos Komisija rengia Inovacijų sąjungos švieslentę (angl. „*Innovation Union Scoreboard*“), kuri leidžia palyginti, kaip sekasi ES valstybėms narėms inovacijų srityje, nustatyti jų inovacijų sistemų privalumus ir trūkumus. Visos ES valstybės narės pagal suminį inovatyvumo indeksą yra skirstomos į keturias grupes: kuklios, vidutinės bei pažangios novatorės ir inovacijų lyderės. Remiantis 2013 m. kovo 26 d. paskelbtais Inovacijų sąjungos švieslentės rodikliais, Lietuvos suminis inovacijų indeksas 2012 m. siekė 0,28 (2011 m. – 0,271), ES valstybių narių vidurkis 2012 m. – 0,544 (2011 m. – 0,531). Inovacijų sąjungos švieslentės duomenimis, Lietuva padarė didelę pažangą inovacijų srityje. Lietuvos vidutinis inovatyvumo augimas yra vienas didžiausių iš 27 ES valstybių narių – 5 procentai. Lietuva iš kuklių novatorių grupės persikėlė į vidutinių novatorių grupę, kurioje taip pat yra Italija, Ispanija, Portugalija, Čekija, Graikija, Slovakija, Vengrija ir Malta. Programa siekiama, kad stiprėtų Lietuvos ūkio inovatyvumas ir Lietuvos suminis inovacijų indeksas 2020 m. prilygtų 28 ES valstybių narių indekso vidurkiui.

10. 2013 m. Inovacijų sąjungos švieslentėje Lietuvos stipriosiomis savybėmis ataskaitoje įvardijami žmogiškieji ištekliai, finansų ir paramos sritys. Bendrijos dizaino ir užimtumo rodiklių augimas Lietuvoje žinioms imliuose sektoriuose yra didžiausias tarp visų ES valstybių narių. Taip pat didelis rodiklių augimas pastebimas inovacijų, nesusijusių su MTEP, išlaidų, ES prekės ženklų ir licencijų bei patentų pajamų užsienyje srityse. Nepaisant minėtų rodiklių augimo, jų reikšmės, palyginti su kitomis ES valstybėmis narėmis, yra žemos ir neužtikrina Lietuvos pažangos pagal suminį inovacijų indeksą. Lietuvos atotrūkį nuo ES valstybės narių vidurkio inovacijų srityje daugiausia lemia nepakankamai atvira ir patraukli mokslinių tyrimų sistema, mažas patentinių parašų skaičius, mažas trečiųjų šalių doktorantų skaičius, nepakankamas įmonių investicijų į MTEP mastas.

11. Kuriant modernią ir didesnės pridėtinės vertės ekonomiką, Lietuvos inovacijų 2010–2020 metų strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 163 (Žin., 2010, Nr. [23-1076](#)) (toliau – Inovacijų strategija), apėmė visas su inovacijomis susijusias sritis ir priemones. Inovacijų strategijos įgyvendinimas buvo vertinamas pagal Europos Komisijos rengiamos Inovacijų sąjungos švieslentės rodiklių rezultatus. 2012 m. atliktas tarpinis Inovacijų strategijos vertinimas ir 2013 m. Inovacijų sąjungos švieslentės rezultatai rodo, kad pastaraisiais metais valstybės taikytos priemonės moksliniams tyrimams, technologijų ir inovacijų plėtrai padarė teigiamą poveikį verslo investicijoms į MTEPI.

12. Pagal Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos apžvalgoje „Pasaulio inovacijų indeksas, 2013 m.“ (toliau – apžvalga „Pasaulio inovacijų indeksas, 2013 m.“) paskelbtą pasaulinį inovacijų indeksą 2013 m. Lietuva yra 40 vietoje iš 142 valstybių, Estija – 25 vietoje, Latvija – 33 vietoje. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos apžvalgoje nurodomas palyginti žemas Lietuvos inovacijų efektyvumo indeksas: 2013 m. –

105 vieta iš 142 pasaulio valstybių. Latvija pagal inovacijų efektyvumo indeksą užima 74 vietą (2013 m.), o Estija atitinkamai 51 vietą (2013 m.).

13. Pagal 2013 m. kovo 21 d. Europos Komisijos komunikatą „Inovacijų sąjungos būklė 2012. Pokyčių spartinimas“ Nr. KOM(2013) 149 pateiktą informaciją Lietuva yra paskutinėje vietoje ES pagal inovacijų poveikio ekonomikai indeksą (2010–2011 metai). Lietuvos indekso reikšmė – 0,22, kai ES valstybių narių vidurkis – apie 0,55. Europos Komisija 2013 m. rugsėjo 13 d. pristatė komunikatą „Inovacijų rezultatų skaičiavimas Europoje. Naujo rodiklio kūrimas“ Nr. KOM(2013) 624, kuriame pasiūlytas naujas inovacijų rezultatyvumo rodiklis, skirtas inovacijų poveikiui ekonomikai įvertinti: ar naujos idėjos, mokslinių tyrimų rezultatai pasiekia rinką konkurencingų produktų pavidalu. Pagal šį rodiklį Lietuva yra tarp mažiausiai pasiekusių ES valstybių – priešpaskutinėje vietoje. Tai dar kartą įrodo, kad Lietuvos inovacijų sistemą būtina pertvarkyti taip, kad investicijos į MTEPI virstų konkurencingais produktais, naujomis darbo vietomis, rinkomis ir skatintų ekonomikos augimą. Siekiant didesnio inovacijų poveikio ekonomikai, Programoje nustatyti inovacijų plėtros tikslai ir uždaviniai iki 2020 m. padės pagrindus veiksmingesnei inovacijų plėtrai.

14. Pirmasis Programos tikslas – plėtojant naujas žinias ir jų taikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę (toliau – pirmasis Programos tikslas).

Remiantis apžvalga „Pasaulio inovacijų indeksas, 2013 m.“, Lietuvos švietimo ir mokslinių tyrimų lygį apibūdinantys 2013 m. rodikliai yra palyginti aukšti (35 vieta iš 142 valstybių). Lietuva pasižymi aukštos kvalifikacijos žmogiškaisiais ištekliais, 20 vieta Lietuvai skiriama pagal išsilavinimo lygio rodiklius. Tačiau šis žinių, mokslo, gyventojų kūrybiškumo, verslumo ir inovatyvumo potencialas vis dar išnaudojamas per mažai. Todėl įgyvendinant šį tikslą siekiama sukurti aplinką, palankią inovatyviai visuomenei.

Pirmąjį Programos tikslą padeda įgyvendinti SMTEP programos pirmasis ir antrasis tikslai, jiems skirti uždaviniai bei atitinkamos SMTEP programos 2013–2015 metų veiksmų plane, patvirtintame švietimo ir mokslo ministro 2013 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. V-579 (Žin., 2013, Nr. [68-3445](#)), numatytos priemonės ir joms įgyvendinti numatytos lėšos.

15. Pirmojo Programos tikslo 1 uždavinys – plėtoti aukšto lygio žinias, mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros veiklą.

Inovacijoms reikalingų žinių įgijimas yra tiesiogiai siejamas su moksliniais tyrimais, todėl kuriant žiniomis ir inovacijomis grįstą ekonomiką bus siekiama išnaudoti esamą intelektualinį potencialą, sudarant sąlygas vykdyti aukšto lygio, visuomenės bei ūkio poreikius atitinkančias MTEP veiklas, plėtoti efektyvią MTEPI infrastruktūrą, kelti Lietuvos tyrėjų kompetenciją, skatinti jų mobilumą, sudaryti palankias sąlygas jauniems tyrėjams siekti mokslinės karjeros – sudaryti palankias sąlygas stažuotėms mokslui imliose įmonėse ir technologijų centruose ir skatinti tarptautinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą.

Įvertinus verslo poreikius, sumanios specializacijos kryptims plėtoti turi būti pasitelkiami MTEP rezultatai ir žinios, sukaupti ne tik Lietuvos, bet ir užsienio mokslo ir studijų institucijose, dalyvaujant europiniuose ir regioniniuose MTEP tinkluose. Todėl būtina skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, integruojantis į Europos tyrimų erdvę, koncentruoti

turimą MTEP ir žinių potencialą ir pasitelkti kitų valstybių patirtį konkurenciniam pranašumui kurti ir visuomenės problemoms spręsti.

16. Pirmojo Programos tikslo 2 uždavinys – švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje ugdyti kūrybiškumą, verslumą, inovatyvumą ir rinkos poreikius atitinkančius praktinius įgūdžius ir kvalifikaciją.

Didelę įtaką kūrybingumo, verslumo ir inovatyvumo plėtrai turi švietimo ir aukštojo mokslo sistema. 2013 m. sausio 9 d. Komisijos komunikate „Veiksmų planas „Verslumas 2020“. Verslumo dvasios atkūrimas Europoje“ Nr. KOM(2012) 795 (toliau – planas „Verslumas 2020“) pabrėžiama verslumo ugdymo ir mokymo visais lygiais svarba, taip pat tai, kad verslumo mokslo žinios, įgytos mokymosi įstaigose, padeda suformuoti pagrindinius įgūdžius ir nuostatas, kurios svarbios vystant verslą. Programa siekiama skatinti vaikų ir jaunimo sudominimą MTEPI veikla jau ankstyvosiose švietimo pakopose. Švietimo ir aukštojo mokslo sistema suteiks ne tik verslo vadybos, technologijų, MTEP žinių, bet ir parengs jaunimą nuolatinei kūrybinei veiklai, mokys savarankiškai spręsti iškilusias problemas ir perduoti savo žinias kitiems. Šį uždavinį padeda įgyvendinti SMTEP programa, kurioje numatoma skatinti moksleivių ir studentų MTEP veiklą.

Programa bus siekiama kelti Lietuvos inovacijų kultūrą ne tik švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje, bet ir visuomenėje kuriant palankią su inovacijomis susijusių žinių sklaidos terpę, įtraukiant techninių polinkių turinčius vaikus ir jaunimą į praktinę techninės kūrybos veiklą, skleidžiant žinias apie pažangias technologijas, inovacijas ir jų naudą visuomenei, kurios prisidėtų prie vertybinių nuostatų, skatinančių vykdyti inovacinę veiklą, formavimo.

Nors Lietuva pasižymi aukštos kvalifikacijos žmogiškaisiais ištekliais, kurie Inovacijų sąjungos švieslenteje įvardijami kaip sąlyginė Lietuvos stiprybė, Lietuvos verslo atstovai pasigenda technologijas išmanančių, produkto gamybos ir verslo technologinių žinių turinčių, produkto gyvavimo ir inovacijų ciklą valdyti gebančių specialistų. Siekiant užtikrinti darbo jėgos kvalifikacijos atitiktį darbo rinkos poreikiams, padėti įmonėms reaguoti į rinkos pokyčius ir stiprinti jų inovacinius gebėjimus, ypatingas dėmesys bus skiriamas bendrojo lavinimo, profesinio mokymo ir studijų programoms bei procesui tobulinti, sudarant sąlygas tokiai techninės kūrybos, verslumo ir techninių gebėjimų ugdymo sistemai, kurioje, be švietimo institucijų, dalyvautų ir verslo įmonės bei jų asocijuotos struktūros. Privačios švietimo iniciatyvos – vienas iš būdų užpildyti formalios švietimo sistemos spragas ir yra gera terpė rasti naujoms mokymosi formoms, turiniui ir inovatyvumui. Be to, reikia nustatyti turimas kompetencijas ir jų poreikį, diegiant technologinių ir inovacinių kompetencijų pasiūlos ir poreikio stebėsenos sistemas.

17. Pirmojo Programos tikslo 3 uždavinys – skatinti inovatyvaus verslo kūrimą, sudarant palankias sąlygas ir suteikiant žinių apie inovatyvaus verslo pradžią.

Verslumo gebėjimai keisti ir tobulinti, priimti naujus sprendimus padeda idėjas paversti veiksmais ir diegti inovacijas. 2013 m. Lietuva Pasaulio verslumo plėtros indekso (angl. „Global Entrepreneurship Development Index“) (toliau – GEDI) valstybių palyginimo lentelėje užima 30–32 vietas ir nedaug atsilieka nuo Estijos (25 vieta) bei lenkia Latviją (34–

36 vietos). Pagal GEDI pirmauja Jungtinės Amerikos Valstijos, po jų – Švedija ir Danija, 4 vietoje – Australija, į penketuką taip pat patenka Kanada (Lietuvoje tyrimus atlieka Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokykla).

Siekiant skatinti naujų inovacinių verslų kūrimą, reikia ne tik suteikti teorinių verslumo žinių, bet ir teikti pagalbą inovatyvaus verslo pradžiai. Norint žinias paversti verslu, reikia turėti ne tik išskirtinių idėjų, bet ir praktinių verslo įgūdžių. Pradedantys verslą asmenys susiduria su informacijos apie rinkas, potencialius partnerius ir verslo plėtrą trūkumu, lėšų stoka naujoms idėjoms įgyvendinti, patalpoms įsigyti ir efektyviam produkto pristatymui sukurti. Naujų inovatyvių įmonių steigimas ir įėjimas į rinką remiasi jų gebėjimais realizuoti ir valdyti savo produkto gyvavimo ciklą ir yra sudėtingas procesas, kuriam reikia daugiau žinių. Šiame kritiniame inovatyvaus verslo pradžios etape yra svarbios viešosios paslaugos ir pagalbos verslo pradžiai priemonės: mentorių pagalba, pagalba inovatyvioms idėjoms komercinti, technologinių inovacijų paslaugos, verslo inkubavimo ir verslo skatinimo priemonių, skirtų sparčiam įmonių augimui (verslo akceleratorių), paslaugos. Jaunų tyrėjų verslumo ir jų kuriamų naujų žinių imlių įmonių rėmimas padės veiksmingai panaudoti mokslo ir studijų institucijose kuriamas žinias, kaip numatyta SMTEP programoje. Europos Komisijos konsultacijų dėl plano „Verslumas 2020“ rezultatų 2012 m. apžvalgos duomenimis, beveik 62 procentai respondentų nurodė, kad naujoms įmonėms yra būtina parama inovacijoms diegti.

18. Antrasis Programos tikslas – didinti verslo inovacinį potencialą (toliau – antrasis Programos tikslas).

Inovacijos gali garantuoti verslo išlikimą ir plėtrą ir suteikti jam konkurencinį pranašumą. Jos turi tapti varomąja konkurencingumo jėga, kad Lietuvos ūkio produktyvumas ir kuriama pridėtinė vertė pasiektų ES valstybių narių vidurkį. Pasaulio konkurencingumo indekso (angl. „*The Global Competitiveness Report*“, 2013–2014 m.) duomenimis, Lietuva užima 48 vietą iš 148 valstybių, o ankstesniais metais užėmė 45 vietą iš 144 valstybių. Tarp ES valstybių narių Lietuva užima 16 vietą.

19. Antrojo Programos tikslo 1 uždavinys – skatinti investicijas į didelę pridėtinę vertę kuriančias veiklas.

Menkos verslo investicijos į MTEP ir silpni verslo inovaciniai gebėjimai atspindi vertinant inovacijų rezultatus ir lemia Lietuvos ūkio konkurencingumą. Žinioms ir technologijoms imlūs sektoriai yra palyginti maži ir jų plėtra kol kas neturi didelės įtakos Lietuvos ūkiui. Didžiąją Lietuvos ekonomikoje sukuriamos pridėtinės vertės dalį sudaro tradicinės pramonės produkcija ir paslaugos (transportas, turizmas). Dauguma Lietuvos įmonių dirba mažiausiai pelningose pridėtinės vertės kūrimo grandyse: yra žaliavų tiekėjos, gamina ar eksportuoja tarpines produktų dalis ar tiesiog yra didelių kompanijų užsakymų vykdytojos, nesistengdamos kurti didesnės pridėtinės vertės produktų. Tačiau didėjant gamybos sąnaudoms tokioms įmonėms bus sunku išlaikyti konkurencinį pranašumą, nes mažų sąnaudų strategija ilgalaikėje perspektyvoje nėra konkurencinga. Dėl gerokai didesnio indėlio į bendrą ekonomikos struktūrą inovatyvumo, efektyvumo vadybinių gebėjimų

skatinimas tradicinėje pramonėje gali turėti didesnę teigiamą poveikį visai Lietuvos ekonomikai. Gamybos proceso inovacijos, grįstos verslo procesų valdymo metodais, gali padidinti produktyvumą. Platesnis dizaino ir kitų netechnologinių inovacijų naudojimas gali būti vienas iš didesnės pridėtinės vertės produktų kūrimo, didesnio našumo ir tausesnio išteklių naudojimo veiksmų.

Tiesioginės užsienio investicijos gali prisidėti, siekiant pereiti prie didelę pridėtinę vertę kuriančių sektorių. Lietuva, siekdama ilgalaikio teigiamo tiesioginių užsienio investicijų poveikio, turi siekti pritraukti šias investicijas į tuos verslo sektorius, kuriuose reikia aukštos kvalifikacijos darbo jėgos ir kurie ilgalaikėje perspektyvoje kuria didelę pridėtinę vertę. Siekiant pritraukti tiesiogines užsienio investicijas į MTEPI ir kitas didelę pridėtinę vertę kuriančias veiklas, bus įgyvendintos aktyvios šių investicijų skatinimo priemonės, orientuotos į didelę pridėtinę vertę kuriančius sumanios specializacijos krypties investicinius projektus ir skirtos didesnės pridėtinės vertės paslaugų verslui skatinti.

Viena iš didesnių investicijų į didesnę pridėtinę vertę ir MTEPI kliūčių yra kapitalo stoka, kadangi inovacinė veikla sietina su didele rizika, ilgu projektų atsipirkimo laikotarpiu ir didelėmis investicijomis. Labiausiai valstybės paramos reikia inovatyvaus verslo ankstyvajai veiklos vystymosi stadijai, kad būtų galima užtikrinti reikiamą finansavimą pirmaisiais įmonės gyvavimo metais. Paskolų fondai dažnai nepajėgūs finansuoti aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų verslo pradžios dėl per didelės rizikos, kai numatyti investicijų grąžą ar investuotų lėšų susigrąžinimą yra gana sudėtinga, todėl šią veiklą atlieka rizikos kapitalo fondai. Rizikos kapitalas prisideda prie novatoriškų įmonių plėtros ir suteikia joms galimybę sukurti geras darbo vietas. Baltijos regione rizikos kapitalo rinkos vystymosi stadija yra gana ankstyva. Europos rizikos kapitalo asociacijos duomenimis, 2009 m. rizikos kapitalo investicijos Baltijos valstybėse sudarė vos 0,01 procento BVP ir yra mažiausios visoje ES. Įkurtas Baltijos inovacijų fondas ir uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ įgyvendinamos rizikos kapitalo priemonės prisideda prie rizikos kapitalo plėtros ir padeda spręsti verslo finansavimo problemas. Ateinantį finansinį 2014–2020 metų laikotarpį finansų inžinerijos priemonės, skirtos rizikos kapitalo investicijoms, gali tapti svarbia ekonomikos varomąja jėga.

20. Antrojo Programos tikslo 2 uždavinys – skatinti naujų produktų pateikimą rinkai.

Siekiant inovacijų proceso pagrindinio rezultato – naujų produktų, idėjas inovacinio ciklo metu reikia paversti į produktus, reikalingus rinkai ir visuomenei. Remiantis Inovacijų sąjungos švieslentės duomenimis, Lietuva atsilieka nuo ES valstybių narių vidurkio pagal mažų ir vidutinių įmonių (toliau – MVI), diegiančių technologines ir netechnologines inovacijas, skaičių. 2013 m. Inovacijų sąjungos švieslentės duomenys rodo, kad Lietuvoje technologines inovacijas diegiančių MVI dalis iš visų MVI sudarė 21 procentą (ES valstybių narių vidurkis yra 38 procentai), o netechnologines (organizacines, rinkodaros) inovacijas diegiančių MVI dalis sudarė 26 procentus (ES vidurkis – 40 procentų). Lietuva taip pat gerokai atsilieka nuo ES valstybių narių vidurkio pagal intelektinės nuosavybės apsaugą ir pajamas, gaunamas iš intelektinės nuosavybės licencijavimo. Remiantis Europos patentų

tarnybos ir Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos duomenimis, per pastaruosius 5 metus teikiamų Europos patentų paraiškų (2012 m. – 18; 2008 m. – 11) ir tarptautinių patentų paraiškų, teikiamų pagal Patentinės kooperacijos sutartį (2012 m. – 30; 2008 m. – 18), skaičius kasmet didėja, tačiau pagal Inovacijų sąjungos švieslentės rezultatus Lietuvos pareiškėjų Pasaulinei intelektinės nuosavybės organizacijai pateiktų tarptautinių patentų paraiškų ir BVP santykio rodiklis daugiau nei 13 kartų mažesnis už ES valstybių narių vidurkį.

Smulkios inovacijos padeda MVĮ augti, atrasti savo rinkas ir vartotojus, siūlyti didesnės pridėtinės vertės produktus ir taip didinti savo konkurencingumą. Tačiau, siekiant tapti tarptautinių rinkų dalyviais, nepakanka orientuotis tik į mažus vietos produktų kūrimo projektus. Sukuriama pridėtinė vertė bus maža, kol valstybėje nebus naujus, unikalius, pasaulinėse rinkose galinčius konkuruoti produktus kuriančių įmonių. Kadangi produkto inovacijų kūrimo procesui reikia didelių investicijų ir rizikos, siekiant, kad Lietuva taptų pažangi inovatyvius produktus kurianti valstybė, būtina MVĮ skatinti – palengvinti produktų kūrimo ir pateikimo į rinką procesus, sudaryti palankias sąlygas tinkamai apsaugoti sukuriamą intelektinę nuosavybę, naudotis tarptautinėms korporacijoms priklausančiomis intelektinės nuosavybės teisėmis, palengvinti licencijavimą, ieškoti naujų rinkų ir nišų, skatinti eksportą. Taip pat būtina skirti daugiau dėmesio eksperimentinės plėtros veiklai, padedančiai sėkmingai pritaikyti žinias naujosios technologijos ir naujiems konkurencingiems produktams kurti, įmonėms bei mokslo ir studijų institucijoms skatinti.

21. Antrojo Programos tikslo 3 uždavinys – skatinti skirtingų sektorių bendradarbiavimą kuriant inovacijas ir plėtoti didelį poveikį turinčias inovacijas.

Remiantis viešosios įstaigos Viešosios politikos ir vadybos instituto ir asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ 2011 m. atliktu tyrimu „Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo vertinimas“ ir 2013 m. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro bei uždarnosios akcinės bendrovės „Visionary Analytics“ atliktomis įžvalgomis dėl ilgalaikių nacionalinių iššūkių Lietuvos ūkiui ir visuomenei, naujiems ateities produktams ir paslaugoms kurti Lietuvoje nepakanka tarpsektorinės inovacijų ir technologijų sklaidos. Tarpsektorinis bendradarbiavimas ir paskatos didelį poveikį kitiems sektoriams turinčiose srityse paspartins naujų inovatyvių produktų kūrimą ir panaudojimą.

Svarbus inovacijų šaltinis yra vadinamosios didelio poveikio technologijos (angl. „*Key enabling technologies*“) (toliau – DPT). Jos suteikia esminių technologinių inovacijų, kurias galima pritaikyti gaminant daugelį didesnės pridėtinės vertės produktų ar veiksmingesniems gamybos procesams, skatinant efektyviau vartoti energiją ir naudoti išteklius. DPT reikia daug žinių ir yra susijusios su intensyviomis investicijomis į MTEP. DPT gali paskatinti visų ūkio šakų ir sektorių pažangą, todėl yra svarbios didinant ūkio konkurencingumą. Europos Komisijos 2012 m. birželio 26 d. komunikate Nr. KOM(2012) 341 prie tokių technologijų priskiriamos nanotechnologijos, mikroelektronika ir nanoelektronika, įskaitant puslaidininkius, pažangiąsias medžiagas, biotechnologijas ir fotoniką.

Kaip pažymima Europos Komisijos 2013 m. vasario 28 d. komunikate Nr. KOM(2013) 108 „ES kosmoso pramonės politika: ekonomikos augimo potencialo kosmoso sektoriuje išnaudojimas“, dideliu poveikiu kitiems sektoriams, imlumu žinioms, didelėmis investicijomis į MTEP pasižymi ir didelės pridėtinės vertės inovacinius produktus kuria kosmoso ir gretutinių sričių technologijos. Kosmoso ir gretutinių sričių sektoriaus veikla intensyviai plečiasi už savo tradicinių ribų, pamažu apimdama kasdienio naudojimo produktų gamybą ir paslaugų teikimą praktinėje veikloje, pavyzdžiui, palydovinio ryšio (telefono ryšio, interneto tiekimo, televizijos transliavimo), palydovinės navigacijos (transporto valdymo ir kontrolės, vietos nustatymo, laiko ir dažnio tarnybų veiklos) bei žemės stebėjimo (meteorologijos, aplinkosaugos, saugumo, gynybos, išteklių ir krizių valdymo) srityse. Lietuvoje kosmoso ir gretutinių sričių sektorius dar tik formuojasi, todėl Nacionalinėje mokslinių tyrimų, technologijų ir inovacijų plėtros kosmoso srityje 2010–2015 metų programoje ir jos įgyvendinimo 2013–2015 metų veiksmų plane, patvirtintuose ūkio ministro 2013 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 4-1032 (Žin., 2013, Nr. [124-6333](#)), numatomos paskatos konsoliduoti sektorių ir skatinti šio sektoriaus rezultatų panaudojimą kitose srityse.

Remiantis Europos Komisijos 2010 m. rugpjūčio 26 d. komunikatu Nr. KOM(2010) 245 „Europos skaitmeninė darbotvarkė“, informacinės ir ryšių technologijos skatina vertės kūrimo ir augimo procesus visuose ekonomikos sektoriuose. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro ir uždarnosios akcinės bendrovės „Visionary Analytics“ atliktos analizės duomenimis, informacinės ir ryšių technologijos turi didžiulį poveikį technologijų ir inovacijų sklaidai skirtinguose sektoriuose Lietuvoje. Informacinių ir ryšių technologijų spendimai plačiai naudojami elektroninėje bankininkystėje, sveikatos apsaugos, transporto, švietimo ir kitų sektorių informacinėse sistemose. Nors Lietuvoje informacinių ir ryšių technologijų sektoriuje tiesiogiai sukuriamas 2,2 procento BVP (2011 m.), o ES – 5 procentai BVP, tačiau šio sektoriaus indėlis į bendrą produktyvumo augimą yra daug didesnis dėl jam būdingos dinamikos, inovacijų ir įtakos kitų sektorių pokyčiams.

Senkant ir brangstant energetiniams ir kitiems gamtos ištekliams, didėja efektyviai energiją ir žaliavas naudojančių ir palankių aplinkai technologijų paklausa. Sėkminga ateities pramonė bus paremta inovatyvių žaliųjų technologijų naudojimu. Versle diegiamos žaliosios inovacijos padeda didinti jo konkurencingumą, kuria naujas darbo vietas ir naujas verslo galimybes. Inovatyvių sprendimų pritaikymas versle leidžia maksimaliai sumažinti atliekų ir šalutinių produktų susidarymą gamybos procesų metu arba susidariusias atliekas ir šalutinius produktus pakartotinai panaudoti gamyboje kaip žaliavas. Lietuvos verslo gebėjimai ir poreikis kurti ir diegti žaliasias inovacijas yra silpni. Remiantis Europos Komisijos užsakymu parengta 2012 m. Ekologinių inovacijų švieslente (angl. „*Eco-Innovation Scoreboard 2012*“), Lietuva iš 27 ES valstybių narių užima paskutinę vietą pagal ekologinių inovacijų diegimą. Svarbu pasiekti, kad verslo orientavimasis į aplinkos tausojimą, žaliasias inovacijas ir žaliąją rinką taptų ne tik prievole, bet ir įprasta praktika kuriant didesnę pridėtinę vertę turinčius gaminius ir paslaugas.

Kūrybinių ir kultūrinių industrijų vaidmuo įvairių sektorių plėtrai vis didėja, nes kūrybinė veikla reikalinga visų sektorių pažangai. Kūrybinės ir kultūrinės industrijos pasižymi išskirtiniu intelektinio kapitalo poreikiu, imlumu naujosioms technologijoms ir kūrybinių žinių panaudojimu didelei pridėtinei vertei kurti kituose sektoriuose. Europos Komisijos 2012 m. rugsėjo 26 d. komunikate Nr. KOM(2012) 537 „Kultūrinių ir kūrybinių sektorių skatinimas augimui ir darbo vietoms kurti ES“ nurodoma, kad kūrybinių ir kultūrinių industrijų bei dizaino sektorius sudaro apie 3,3 procento ES BVP (2010 m.). ES dokumentuose pabrėžiama, kad kūrybinės, kultūrinės industrijos ir dizainas yra svarbus variklis skatinant kitų sektorių ekonominę pažangą ir inovatyvumą. Be to, dizaino, architektūros, reklamos vaidmuo, skatinant investicijas į naujas vartotojams skirtas, ekologiškai pažangias, skaitmenines technologijas bei sprendinius, yra labai svarbus.

Įgyvendinant šį uždavinį siekiama skatinti įvairių sektorių bendradarbiavimą, išnaudoti galimas sinergijas kuriant naujas prekes ir paslaugas, diegiant naujas technologijas įvairiose srityse (gamybos, transporto, žemės ūkio, energetikos ir kt.). Įvairių sektorių bendradarbiavimas kuriant ir teikiant inovatyvias paslaugas gali prisidėti prie socialinių iššūkių sprendimo, visuomenės sveikatinimo, jaunimo švietimo, užimtumo didinimo, socialinės atskirties mažinimo ir kitose srityse.

22. Trečiasis Programos tikslas – skatinti vertės tinklų kūrimą, plėtrą ir jų tarptautiškumą (toliau – trečiasis Programos tikslas).

Tarptautiniam konkurencingumui užtikrinti būtina plėtoti verslo įmonių ir mokslo ir studijų institucijų, MTEPI sistemos sąveiką, skatinti jas integruotis į pasaulines vertės kūrimo grandines, suteikiančias prieigą prie pasaulinių žinių ir idėjų išteklių. Verslo ir mokslo bendradarbiavimo stoka trukdo koncentruoti turimą ūkio sektorių, MTEPI potencialą, išryškinti turimus pranašumus ir juos panaudoti didesnei pridėtinei vertei kurti.

Įgyvendinant šį tikslą, svarbus tarptautinis bendradarbiavimas inovacijų srityje, kuris suteikia galimybę tiek Lietuvos verslui, tiek mokslui dalyvauti tarptautiniuose projektuose kuriant ir taikant aukštasias technologijas ir inovacijas. Įsitraukiant į tarptautinių organizacijų veiklą bei tinklus ir dalyvaujant pažangių projektų veikloje, užtikrinama geresnė Lietuvos aukštųjų technologijų pramonės plėtra, didinamas Lietuvos konkurencingumas ir įmonės lengviau randa naujų rinkų inovatyvioms prekėms ir paslaugoms.

23. Trečiojo Programos tikslo 1 uždavinys – skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, žinių ir technologijų perdavimą.

Pagal universitetų ir verslo bendradarbiavimo rodiklį, 2013–2014 metų Pasaulio konkurencingumo ataskaitos (angl. „*The Global Competitiveness Report*“, 2013–2014 m.) duomenimis, Lietuva užima 28 vietą iš 148 valstybių, o ankstesniais metais užėmė 29 vietą iš 148 pasaulio valstybių. Tarp ES valstybių narių Lietuva 2013 m. pagal šį rodiklį užima 12 vietą, ankstesniais metais užėmė 13 vietą. Nors situacija gerėja, verslo įmonių, mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimas kol kas neproduktyvus. Kadangi mokslo, verslo ir studijų sistemos dalyviai nepakankamai bendradarbiauja, įmonių nepasiekia žinios, reikalingos naujiems produktams ar inovacijoms plėtoti, o mokslo ir studijų institucijų tyrėjai

stokoja gebėjimų įvertinti verslo poreikius. Viešajame sektoriuje dirbantys tyrėjai turi labai mažai informacijos apie mokslinių tyrimų rezultatų komercinimo galimybes, stokoja technologijų perdavimo gebėjimų, neturi pakankamai verslo pradžios žinių. Dėl kompetencijos ir (ar) išorinės pagalbos trūkumo didžioji dalis mokslo ir studijų institucijose susiformavusių idėjų netampa inovatyviais produktais. MVI nepajėgia įdarbinti tyrėjų, kadangi eksperimentinės plėtos veiklai stokoja finansinių išteklių. Taigi visame inovacijų cikle – nuo idėjos iki jos įdiegimo rinkoje – atsiranda spraga dėl menko verslo ir mokslo bendradarbiavimo ir prasto mokslo rezultatų diegimo į rinką. Todėl įgyvendinant Programą būtina sutelkti bendras ministerijų, atsakingų už MTEP ir inovacijų politiką, pastangas skatinant technologijų kūrimo, perdavimo ir kitą su mokslinių tyrimų rezultatų komercinimu susijusią veiklą. Kai kurios veiklos jau yra skatinamos įgyvendinant SMTEP programą.

Lietuvoje kuriami 5 integruoti mokslo, studijų ir verslo centrai (toliau – slėniai) turi efektyviai išnaudoti sutelktą mokslo ir studijų institucijų, žmogiškųjų išteklių ir MTEPI infrastruktūros potencialą aktyviai tinklaveikai vertės kūrimo grandyse plėtoti ir skatinti, sinergijai tarp jų kurti. Tačiau atliktos studijos ir tyrimai parodė, kad įgyvendinant slėnių plėtos programas mokslo ir studijų institucijų teikiamos paslaugos dar neatitinka verslo poreikių. Asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ atliktoje Klasterių studijoje (2012 m.) teigiama, kad „slėnių teikiamos paslaugos neatitinka verslo poreikių, jie nesisistengia kurti verslui pridėtinės vertės, nėra motyvuoti pritraukti verslo sektorių, o orientuojasi tik į mokslo interesų tenkinimą“. Europos Komisijos informacinės platformos valstybių narių MTEPI politikai vertinti (ERAWACH) 2012 m. ataskaitos „ERAWACH šalies ataskaita 2012: Lietuva“ išvadose nurodoma: „Bendradarbiavimas tarp mokslo ir verslo sektorių turi būti gerinamas. Menki MTEP paslaugų užsakymai yra vienas iš problemos požymių. Buvo tikimasi, kad slėniai sustiprins ryšius tarp universitetų, valstybinių mokslinių tyrimų organizacijų ir verslo, tačiau dauguma lėšų yra investuotos į pastatus ir laboratorijas, kai tuo tarpu profesionalių inovacijų paslaugų, intelektinės nuosavybės apsaugos paslaugų ir bendrų mokslinių tyrimų projektų apimtys yra labai menkos.“ Kadangi slėniuose ir atviros prieigos centruose kuriant investicijas į mokslo ir studijų infrastruktūrą buvo per menkai atsižvelgta į verslo poreikius, manytina, kad atviros prieigos centruose šiuo metu sutelkta infrastruktūra neturės pakankamai verslo užsakymų. Tačiau slėniai kuriami ir vis dar vykdoma jų plėtra, todėl tikimasi šį procesą paspartinti ir padaryti veiksmingesnį nauju ES struktūrinės paramos teikimo laikotarpiu, įgyvendinant jungtines iniciatyvas ir bendrus verslo ir mokslo projektus. Įvertinus esamos MTEPI infrastruktūros trūkumus, bus kuriami ir plėtojami technologiniai centrai, siekiant užtikrinti visų technologinės parengties sistemos lygių etapų įgyvendinimą.

Kuriama MTEPI infrastruktūra turi užtikrinti visą inovacijų ciklą – nuo naujo produkto idėjos gimimo iki jo pateikimo rinkai, todėl ypač svarbu, kad už slėnių kūrimą ir plėtrą atsakingų Ūkio ministerijos ir Švietimo ir mokslo ministerijos investicijos į slėnių infrastruktūrą būtų suderintos atsižvelgiant tiek į verslo, tiek į mokslo atstovų poreikius.

Skatinant MTEPI infrastruktūros plėtrą, dėmesys turi būti skiriamas eksperimentinės plėtos veiklos, apimančios idėjos koncepcijos patikrinimą, maketo ir prototipo kūrimą ir

testavimą, prototipo demonstravimą, standartizacijos ir sertifikavimo procedūras, bandomąją gamybą ir produkto parengimą rinkai, užtikrinimui. Kuriami nauji technologijų centrai padės plėtoti eksperimentinės plėtros veiklą kuriant ir diegiant į rinką naujus produktus. Technologiniai centrai gali būti tiek privataus, tiek viešojo sektorių juridinis asmuo ar jo padalinys. Technologiniai centrai gali būti kuriami ir plėtojami privačiomis lėšomis, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų, ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis. Siekiant, kad numatomi technologijų centrai sėkmingai atliktų savo pagrindines funkcijas inovacijų sistemoje, jie privalo būti strategiškai orientuoti į Lietuvos ūkio kuriamos pridėtinės vertės augimo spartinimą, taip pat į Lietuvos mokslo bei verslo tarptautinės integracijos bei konkurencingumo augimą. Užtikrinant valstybės planuojamų technologijų centrų veikimą, jų administravimo funkcijas numatoma priskirti mokslo ir technologijų parkams (toliau – MTP). Technologijų centrų ir MTP veikla turi remtis kvalifikuotais mokslo ir verslo bendradarbiavimo tarpininkais, turinčiais technologijų perdavimo žinių ir gebančiais valdyti inovacijų ciklą, todėl atitinkamas dėmesys bus skiriamas šių specialistų rengimui, kvalifikacijos kėlimui ir įdarbinimui.

Iki šiol Lietuvoje nebuvo kryptingos MTP politikos – vyravo interesų skirtumai dėl MTP veiklos rūšių ir prioritetų tarp valstybės institucijų, mokslo ir studijų institucijų, verslo subjektų, nėra vieno teisės akto, reguliuojančio MTP veiklą. MTP vykdomų projektų ir priemonių – daug, tačiau nėra bendro įgyvendinimo koordinavimo, rezultatų stebėsenos. Dabartinė MTP infrastruktūra neužtikrina konkurencingumo, MTP veikla neorientuota į rezultatus, skirtingų MTP veikla dubliuojama, per daug netiesioginių funkcijų, o tai mažina veiklos efektyvumą. MTP turi užtikrinti darnų inovacijų sistemos veikimą. MTP sistemos prioritetu Lietuvoje turėtų tapti kokybiškų ir tarp MTP suderintų paslaugų paketų teikimas šiose pagrindinėse srityse: inovatyvaus verslumo ugdymo, inovacijų kultūros skatinimo, technologijų perdavimo paslaugų, įmonių konsultavimo paslaugų, tinklaveikos skatinimo ir inovatyvių įmonių inkubavimo paslaugų. Ateityje MTP veikla ir kuriama infrastruktūra turi būti labiau orientuotos į eksperimentinės, demonstracinės ir gamybinės veiklos procesus.

MTP vaidmuo slėniuose – atstovauti verslo interesams, skatinti MTEPI veiklą, klasterių kūrimąsi ir būti verslo ir mokslo tarpininkais. MTP veikla turėtų būti skirta slėnių esamiems ir galimiems dalyviams, pastangoms pritraukti verslo subjektus ir verslo investicijas. MTP, kaip slėnio dalyviai, turėtų pritraukti naujų slėnio dalyvių, užsienio partnerių; inicijuoti bendrus MTEPI projektus ir būti jų koordinatoriais; būti pagrindiniais inovacijų paramos paslaugų teikėjais, atsakingais už inovatyvių įmonių įsikūrimą slėniuose; tapti pagrindiniais verslo ir mokslo bendradarbiavimo tarpininkais. MTP turėtų inicijuoti ir plėtoti klasterius slėniuose: palaikyti potencialių ar esamų klasterių dalyvių bendradarbiavimą, inicijuoti bendrus projektus, padėti surasti tinkamą finansavimą, partnerių, atlikti bendrų klasterio projektų koordinavimo funkcijas – nustatyti klasterio dalyvių poreikius, interesus ir veiklos sritis, potencialą, padėti galimiems projektų dalyviams nustatyti bendrus projektus, padėti šiuos projektus koordinuoti, vystyti ir plėtoti, pasitelkiant kitus inovacijų sistemos subjektus.

Įgyvendinant Programą siekiama sustiprinti inovacijų sistemos dalyvių tarptautinį mokslo ir verslo bendradarbiavimą, kad verslas gautų prieigą prie naujausių žinių ir MTEP pasiekimų. Tarptautinė partnerystė bus stiprinama pasitelkiant tiek ES Europos inovacijų partnerystės iniciatyvas, tiek regionines, ES Baltijos jūros regiono strategijos (patvirtintos Europos Vadovų Tarybos 2009 m. spalio 29–30 d. Briuselyje) ir kitas iniciatyvas, padedančias suburti ES, nacionalinio ir regioninio lygmens dalyvius.

24. Trečiojo Programos tikslo 2 uždavinys – skatinti klasterių plėtrą ir integraciją į tarptautinius vertės kūrimo tinklus.

Inovatyvių įmonių jungimasis į klasterius leidžia kurti didesnės pridėtinės vertės produktus, sumažinti MTEPI veiklos išlaidas įsigyjant žinių, technologijų ir veiklai vystyti reikalingą infrastruktūrą, sukuria daugiau mokymosi galimybių, skatina lankstumą, padeda sumažinti naujų produktų pateikimo į rinką laiką bei riziką, susijusią su inovacine veikla, taip pat įmonėms didinti konkurencingumą. Jungimasis į klasterius – tai viena iš galimybių užimti didesnę eksporto rinkų dalį, kadangi konkuruoti pavienei įmonei yra gan sudėtinga. Siekiant tarptautinio konkurencingumo, klasteriai gali padėti MVI įsilieti į pasaulinius žinių bei inovacijų tinklus, išnaudoti jų teikiamas galimybes kuriant didesnę pridėtinę vertę.

Klasterių kūrimasis ir veikla, kaip tam tikra bendradarbiavimo forma ar verslo modelis, Lietuvoje yra gana naujas dalykas, todėl trūksta kompetencijos apie klasterius, jų teikiamą naudą, valdymą bei bendradarbiavimą, vertės grandinės kūrimą. Labiausiai klasterių plėtrą stabdo verslo bendradarbiavimo kultūros stoka – net ir sėkmingai veikiančios įmonės atsargiai renkasi partnerius, galimi partneriai vertinami kaip konkurentai, siekiantys užimti jų rinkos dalį. Atliktos studijos („Klasterių studija“, 2012 m., „Klasterių fasilitavimo pavyzdiniai modeliai“, 2013 m.) parodė, kad Lietuvoje trūksta stiprių, tvarių klasterių, o klasterių veikimas priklauso nuo įgyvendinamų ES struktūrinės paramos projektų, trūksta paskatų klasterio dalyvių ryšiams stiprinti. Kadangi valstybėje didžioji dalis klasterių susikūrę neseniai, siekiant sustiprinti klasterių plėtos procesus, numatoma didinti esamų klasterių brandumą, užtikrinti nuoseklų klasterių vystymąsi, skatinti investicijas į klasterių plėtrą ir naujų narių pritraukimą, remti investicijas inovatyvioms technologijoms, įrenginiams įsigyti, gamybinėms patalpoms atnaujinti.

Įveikti nenorą kooperuotis ir pereiti prie bendradarbiavimo klasteryje yra sunku, ypač jei daug įmonių gamina panašius produktus ir konkuruoja dėl tų pačių klientų. Todėl, įgyvendinant šį uždavinį, svarbu skatinti bendradarbiavimo ir inovacijų poreikio kultūrą, populiarinant klasterių plėtos naudą jau mokslo ir studijų institucijose, taip pat kuriant erdvę informacijos sklaidai apie galimą klasterių naudą, valdymo ypatumus bei verslo bendradarbiavimą, vertės grandinės kūrimą per teikiamas klasterių fasilitatorių (angl. „*facilitator*“) paslaugas, sėkmės istorijas, žiniasklaidą, seminarus, konferencijas.

Vertinant Lietuvos klasterių tarptautiškumą, galima pažymėti, kad dauguma klasterių darinių dalyvauja tarptautiniuose projektuose (*EUREKA*, *Eurostars*, ES 7-osios bendrosios programos), tačiau jiems trūksta lėšų ir įgūdžių ryšiams su tarptautiniais partneriais palaikyti, tarptautinių rinkų analizei, bendroms klasterių strategijoms ir iniciatyvoms kurti. Lietuvos

rinka nedidelė, todėl labai svarbi integracija į tarptautinius tinklus. Programa siekiama skatinti nacionalinius klasterius įsiliesti į tarptautines vertės kūrimo grandis, ypač Baltijos jūros valstybių regione, skatinant Lietuvos klasterius plėtoti tarptautinę partnerystę. Tai padėtų atverti naujas rinkas, diegti inovacijas, dalyvauti pasaulinio lygio MTEPI centrų veikloje, neatsilikant nuo pasaulinių tendencijų ir siekiant konkurencingumo tarptautiniu mastu.

Be verslo įmonių klasterių plėtos, bus skatinamos tarpsektorinės partnerystės ir tinklai, kurie padėtų plėtoti inovatyvius, bendruomenės poreikiais pagrįstus socialinių problemų sprendimus, dalytis patirtimi ir gerosiomis praktikomis.

25. Ketvirtasis Programos tikslas – didinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo efektyvumą ir skatinti inovacijas viešajame sektoriuje (toliau – ketvirtasis Programos tikslas).

Įgyvendindama pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų Sąjunga“, Europos Komisija 2013 m. pristatė Europos viešojo sektoriaus inovacijų švieslentę, siekdama įvertinti ES valstybių narių viešąjį sektorių. Efektyvus viešasis administravimas gali būti svarbus veiksnys skatinant inovacijas. ES valstybės narės buvo vertinamos pagal 22 indikatorius, suskirstytus į 7 grupes: žmogiškųjų išteklių ir viešųjų paslaugų kokybę, gebėjimus diegti inovacijas, inovacijų skatintojus ir barjerus, inovacijas viešajame administravime, viešojo sektoriaus poveikį verslui ir inovatyvius pirkimus. Lietuva atsidūrė tarp valstybių, kurios surinko daugiau kaip pusę (13) balų žemiau vidurkio, kaip ir Čekija (14), Lenkija (14), Italija (13), Vengrija (12), Slovakija (12), Vokietija (11) ir Graikija (11). Penkios valstybės, – inovacijų viešajame sektoriuje lyderės, – surinkusios daugiausia balų, viršijančių vidurkį: Švedija, Šveicarija, Malta, Danija ir Nyderlandai. Sąlyginė Lietuvos stiprioji pusė – žmogiškieji ištekliai. Sąlyginėmis silpnosiomis pusėmis įvardijamos inovacijų kliūtys (nepakankami finansiniai ištekliai, teisinė aplinka, nelinkusios rizikuoti organizacijos ir vadovai, iniciatyvų trūkumas ir kt.). Taip pat Lietuvoje labai maža dalis viešojo sektoriaus organizacijų, kurios taiko inovacijas. Pagal inovacinių gebėjimų rodiklius, apimančius organizacijas, taikančias naujus pagerintus procesus ir metodus ar patobulintas viešąsias paslaugas, Lietuva taip pat atsilieka. Inovacijų, padedančių spręsti socialinius iššūkius, diegimas viešajame sektoriuje bus viena iš svarbių ateities inovacijų politikos sričių.

26. Ketvirtojo Programos tikslo 1 uždavinys – kurti inovacijas skatinančią reguliacinę aplinką ir tobulinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo institucinę sandarą.

Nepakankamai aiškus MTEPI politikos teisinis reguliavimas turi lemiamą įtaką inovacijų politikos įgyvendinimui. MTEPI, kaip visuomeninių santykių sritį, šiuo metu iš dalies reguliuoja Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. [23-593](#); 2011, Nr. [38-1804](#)), Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas (Žin., 2009, Nr. [54-2140](#)), Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas (Žin., 1990, Nr. [24-596](#); 2004, Nr. [4-47](#)), Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (Žin., 2001, Nr. [110-3992](#)) ir įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai. Tačiau nė viename šių teisės aktų nėra reglamentuota viena iš svarbiausių valstybės ekonomikos konkurencingumo užtikrinimo veiklų – inovacijų skatinimas.

Moksliniai tyrimai, ypač taikomieji, turėtų būti labiau orientuoti į verslo poreikius, todėl reikėtų atlikti MTEP vertinimo sistemos peržiūrą. Šiuo metu mokslo ir studijų institucijos yra vertinamos ir valstybės biudžeto lėšos MTEP yra skiriamos pagal mokslo ir studijų institucijų mokslo rezultatus ir lėšas, gautas iš ūkio subjektų už MTEP užsakymų vykdymą pagal su ūkio subjektais sudarytų MTEP sutarčių vertę. Tokia vertinimo sistema neskatina mokslo ir studijų institucijų vykdyti MTEP veiklą, orientuotą į naujų inovatyvių produktų kūrimą. Mokslo ir studijų institucijų MTEP veikla turi būti vertinama ir lėšos skiriamos ir pagal šiuos eksperimentinės veiklos rezultatus: sukurtas prototipas, technologija, išradimas, technologijų naujovė (angl. „*know-how*“), licencija ir sukurtas produktas.

Viešosios įstaigos Viešosios politikos ir vadybos instituto ir asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ atliktose studijose buvo įvardyti šie MTEPI politikos formavimo ir įgyvendinimo trūkumai: institucinė MTEPI finansavimo sistema yra fragmentiška, gebėjimai išskaidyti; trūksta MTEPI ekspertinės kompetencijos, patariamąsios funkcijos formuojant politiką; stebėsenos, vertinimo ir peržiūros funkcijos nėra sistemingai integruotos į MTEPI politikos formavimo ir įgyvendinimo ciklą, trūksta aktyvesnio kitų ministerijų ar suinteresuotų institucijų įsitraukimo į MTEPI veiklos skatinimą. Nėra institucijų, kurios sistemingai atliktų stebėsenos ir analizės funkciją. Pavienius stebėsenos ir vertinimo elementus sudaro Ūkio ministerijos, Lietuvos inovacijų centro ir Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros veikla ir šiam tikslui skirti užsakomųjų tyrimų rezultatai. Tokie tyrimai leidžia patenkinti informacijos poreikius, tačiau neprideda prie sistemingo MTEPI politikos tobulinimo proceso. Inovacijų politiką įgyvendinančios ir inovacijų paramos paslaugas teikiančios institucijos turi veiksmingai prisidėti prie inovacijų politikos įgyvendinimo. Remiantis Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro ir uždarnosios akcinės bendrovės „Vision Analytics“ atliktais tyrimais ir išanalizavus įstaigų, dalyvaujančių įgyvendinant MTEPI politiką, teikiamas paslaugas, būtina vengti teikiamų paslaugų dubliavimo ir optimizuoti MTEPI politikos įgyvendinimą, siekiant veiksmingo šių įstaigų darbo.

Kitas svarbus aspektas yra tai, kad šiuo metu didžioji dalis MTP tiesioginėms Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu priskirtoms funkcijoms įgyvendinti naudoja jiems panaudos pagrindais perduotą valstybės ar savivaldybių turtą. Tačiau Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo (Žin., 1998, Nr. [54-1492](#); 2002, Nr. [60-2412](#)) 13 straipsnio 4 dalis draudžia asmenims, kuriems valstybės ar savivaldybių turtas perduotas neatlygintinai naudotis, šį turtą nuomoti ar kitaip perduoti naudotis tretiesiems asmenims. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo nuostatomis, įmonės negali kurtis MTP perduotose patalpose – atsiranda skirtingų teisės aktų prieštaravimų, todėl MTP negali atlikti pagrindinių savo funkcijų. Neišspręstos teisinės problemos stabdo verslo investicijų pritraukimą į slėniuose kuriamą MTEPI infrastruktūrą: MTP, technologijų centrus, technologinius verslo inkubatorius. Todėl būtina spręsti MTP nekiliojamojo turto valdymo problemą, tobulinant galiojančius teisės aktus ir nustatant juose valstybės ar savivaldybių

nekilnojamo turto perdavimo MTP atvejus ir būdus, kad MTP galėtų tinkamai atlikti savo tiesiogines funkcijas. MTP yra viena iš priemonių, padedančių inovacijų plėtrai ir skatinančių technologinius pokyčius.

27. Ketvirtąjo Programos tikslo 2 uždavinys – kurti inovacijų paklausos skatinimo priemones, padedančias spręsti socialinius, ekonominius ir aplinkosaugos iššūkius.

Siekiant suprasti šiuolaikinės visuomenės socialines problemas ir jas spręsti bei gerinti gyvenimo kokybę, reikia kūrybingo, individualizuoto ar nedidelėms grupėms pritaikomo požiūrio ir atsižvelgiant į specifinį kontekstą derinti tradicines socialinės politikos priemones ir socialines inovacijas. Svarbu skatinti socialinių inovacijų kūrimą ir plėtrą, siekiant efektyviau teikti paslaugas šeimai, vaikams, socialiai pažeidžiamoms grupėms, didinti gyventojų užimtumą, jų įsitraukimą į darbo rinką ir visuomenei naudingą veiklą, tam panaudojant viešojo, privataus ir pilietinės visuomenės sektorių bei mokslo įstaigų bendradarbiavimo potencialą.

Socialinių ir viešojo sektoriaus inovacijų vaidmuo bei svarba nuolat auga, nes tradicinių sprendimų nepakanka sprendžiant įsisenėjusias socialines ir aplinkosaugos problemas. Inovacijos viešajame ir socialiniame sektoriuose yra labai reikalingos skatinant teigiamus pokyčius, siekiant viešojo sektoriaus veiklos efektyvumo, išteklių taupymo ir platesnio socialinių bei ekonominių partnerių įtraukimo galimybių.

Viena iš Lietuvos inovacijų sistemos silpnųjų pusių yra nepakankamas inovacijų paklausos priemonių naudojimas. Dėl šios priežasties sudėtinga paskatinti privatų sektorių diegti inovacijas tokiose strategiškai svarbiuose srityse kaip energijos vartojimas, sveikatos apsauga, atliekų tvarkymas ir kitose. Kasmet per viešuosius pirkimus Lietuvoje išleidžiama daugiau kaip 12 milijardų litų valstybės biudžeto lėšų, kurios taip pat galėtų būti naudingos skatinant inovacijas – didinant inovatyvių sprendimų paklausą. Nors viešuosius pirkimus reguliuojantys teisės aktai leidžia vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus, perkančiosios organizacijos jų vengia, dėl kompetencijų ir praktikos stokos nelinkusios prisiimti papildomos rizikos, susijusios su inovatyvaus sprendimo įsigijimu, trūksta rekomendacijų, kaip reikėtų vykdyti inovatyvius viešuosius pirkimus.

Kitas būdas svarbiems socialiniams iššūkiams viešajame sektoriuje spręsti yra ikiprekybiniai pirkimai arba vadinamieji valstybės užsakymai MTEP, kai valstybė socialiniams uždaviniams spręsti perka MTEP paslaugas. Per ikiprekybinius pirkimus didinami įmonių inovaciniai gebėjimai, aktyvinama inovacinė veikla, prisidedanti prie verslo ir mokslo partnerystės skatinimo, kuriant produktus, reikalingus valstybės socialinėms ir ekonominėms problemoms spręsti. Šiuo metu Lietuvoje nėra ikiprekybinių pirkimų organizavimo modelio, o dabartinis teisinis reguliavimas nesukuria prielaidų, skatinančių inovatyvių produktų atsiradimą per viešojo sektoriaus organizuojamus pirkimus.

III. SUMANIOS SPECIALIZACIJOS KRYPTYS

28. Programa skirta veiksmingai Lietuvos inovacijų sistemai sukurti ir sudaryti sąlygas įvairių sričių inovacijoms, o prioritetą skirti toms sritims, kurios turi didžiausią poveikį šalies konkurencingumui.

29. Kadangi nė viena valstybė negali pirmauti visose srityse, svarbu pasirinkti prioritetines kryptis, kuriose Lietuva galėtų geriausiai pritaikyti ribotus išteklius ir pasiekti optimaliausių rezultatų. Kiekviena valstybė pasižymi unikalėmis savybėmis, turi skirtingų išteklių ir siekia konkurencinio pranašumo juos naudodama. Strategijoje „Europa 2020“ siūloma nacionalines ir regionines paramos MTEPI ir inovacijų sistemas grįsti sumania specializacija.

30. Siekdama nustatyti ūkio sektorių, studijų ir mokslo pranašumus ir potencialą, Švietimo ir mokslo ministerija kartu su Ūkio ministerija ir kitomis suinteresuotomis ministerijomis inicijavo Lietuvos sumanios specializacijos kryptčių nustatymo procesą. Sumanios specializacijos kryptys skirtos ilgalaikiams Lietuvos ūkio konkurencingumo pagrindams sustiprinti ir prisidėti prie pagrindinių ES MTEPI politikos kryptčių įgyvendinimo. Sumanios specializacijos kryptys padės sutelkti ribotus išteklius ir paspartins mokslui imlių ūkio sektorių, technologinių ir netechnologinių inovacijų plėtrą.

31. Pasitelkusi tarptautinę ekspertų grupę, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras atliko MTEP, studijų ir inovacijų būklės analizę. Remdamiesi atlikta analize, ekspertai sugrupavo ūkio sektorius pagal jų indėlį į pridėtinę vertę ir investicijas į MTEP. Lietuvoje didelę pridėtinę vertę kuria, sėkmingai eksportuoja savo produkciją, į MTEP gausiai investuoja ir kvalifikuota darbo jėga pasižymi šie sektoriai (analizėje vadinami natūraliais prioritetais): kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamybos; kompiuterių programavimo, konsultavimo, informavimo paslaugų; vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamybos; mašinų ir įrangos gamybos; metalų ir metalo gaminių gamybos. Daug į MTEP investuoja, inovacijas kuria ir taiko vadinamieji nišiniai sektoriai: elektros įrangos gamybos, variklinių transporto priemonių, priekabų ir puspriekabių gamybos; draudimo ir pensijų fondų; architektūros ir inžinerijos; reklamos ir rinkos tyrimų. Šiuos sektorius galima įvardyti kaip inovacijų kūrėjus, tačiau daugelis jų yra santykinai maži vertinant pagal sukuriamą pridėtinę vertę ir darbuotojų skaičių. Lietuvos ekonomikos augimą pastaraisiais metais lėmė, daugiausia pridėtinės vertės sukūrė, eksportavo ir darbo jėgos įdarbino šie pagrindiniai ūkio sektoriai: maisto produktų, gėrimų, tabako gamybos; chemikalų ir chemijos produktų gamybos; augalininkystės ir gyvulininkystės; miškininkystės ir medienos ruošos; transporto ir logistikos paslaugų; telekomunikacijos ir finansinių paslaugų. Su konkurencingumo iššūkiais susiduria, tačiau augimo potencialo turi šie sektoriai (analizėje vadinami „sektoriais kryžkelėje“): žvejybos ir akvakultūros; guminių ir plastikinių gaminių; vandens surinkimo, valymo, tiekimo; didmeninės ir mažmeninės prekybos; oro transporto; pašto ir pasiuntinių veiklos; leidybos. Šie sektoriai analizėje nurodomi kaip inovacijų vartotojai, bet ne kūrėjai. Taigi nors Lietuvos ekonomikos augimą ir lemia tradicinės ūkio

šakos, tačiau jų konkurencingumas pasaulinėje rinkoje priklausys nuo sugebėjimo pasinaudoti pažangiomis technologijomis ir diegti inovacijas.

32. Nustatant sumanios specializacijos kryptis buvo atsižvelgiama į pasaulinius ir nacionalinius iššūkius, Lietuvos ūkio sektorių, MTEPI potencialą bei galimybes įsitvirtinti ir konkuruoti tarptautinėse rinkose. Remiantis nepriklausomų tarptautinių ekspertų grupės analize ir diskusijų išvadomis, buvo nurodyti šie Lietuvai aktualūs iššūkiai: žemas verslo produktyvumas, pažangių technologijų, inovatyvių procesų, produktų ir paslaugų stoka; įgūdžių ir darbo rinkos poreikių atotrūkis, nepakankamai vystomi talentai ir kūrybinis potencialas; verslo, mokslo, tarpsektorinės ir tarptautinės partnerystės stoka kuriant ir pritaikant žinias, technologijas ir inovacijas praktikoje; nepakankamas energijos šaltinių įvairinimas, aukšta energijos kaina, netaupus ir neefektyvus energijos vartojimas; prastėjanti demografinė situacija; netolygi regioninė plėtra, skurdas, nelegalus darbas ir nepakankama socialinė sanglauda.

33. Sugretinus Lietuvos turimą potencialą su iššūkiais ir galimybėmis, remiantis nepriklausomų tarptautinių ekspertų grupės analizės išvadomis, apklausomis, diskusijomis su mokslo ir verslo visuomene, išskirtos prioritetinės mokslinių tyrimų, eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) kryptys buvo patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 951 (Žin., 2013, Nr. [112-5582](#)). Siekiant įgyvendinti sumanios specializacijos kryptis ir jų prioritetus, kaip nustatyta minėtame Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime, Ūkio ministerijos ir Švietimo ir mokslo ministerijos rengiama Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios specializacijos) krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo programa.

34. Programos veiksmų plane numatytos priemonės padės skatinti nustatytus konkrečius Lietuvos ūkio konkurencingumą skatinančius sumanios specializacijos krypčių prioritetus.

IV. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

35. Programa įgyvendinama pagal veiksmų planą (toliau – Veiksmų planas). Veiksmų planas apima visų Programos tikslų ir uždavinių, kuriuos numatoma įgyvendinti per Veiksmų plane nustatytą laikotarpį, įgyvendinimo priemones. Programos tikslai ir uždaviniai apima ne tik sumanios specializacijos krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo priemones, bet ir kitas iniciatyvas bei priemones, padedančias skatinti MTEPI ir reikalingas efektyviai inovacijų sistemai. Veiksmų plane nurodomas kiekvienos priemonės įgyvendinimo laikotarpis, vykdytojas (vykdytojai) ir finansavimo šaltinis. Sudaromi du veiksmų planai: 2014–2017 metų ir 2018–2020 metų.

36. Veiksmų planą, suderintą su suinteresuotomis ministerijomis, tvirtina ūkio ministras.

37. Programos įgyvendinimas finansuojamas iš atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme atitinkamoms institucijoms, atsakingoms už Programos veiksmų įgyvendinimą, patvirtintų bendrųjų asignavimų, ES fondų ir kitų teisėtai gautų lėšų.

38. Programos įgyvendinimą koordinuoja Ūkio ministerija. Veiksmų plano ir Programos tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijų, nurodytų Programos priede, pasiekiamumo vertinimą atlieka ūkio ministro įsakymu sudaroma tarpinstitucinė Programos priežiūros darbo grupė, sudaryta iš suinteresuotų ministerijų ir Programą įgyvendinančių įstaigų atstovų. Informaciją apie Veiksmų plano ir Programos tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijų vykdymą renka, analizuoja ir metines Programos vertinimo ataskaitas kiekvienais kalendoriniais metais teikia Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra.

Lietuvos inovacijų plėtros
2014–2020 metų programos
priedas

LIETUVOS INOVACIJŲ PLĖTROS 2014–2020 METŲ PROGRAMOS TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ REIKŠMĖS

Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už duomenų pateikimą atsakinga institucija (duomenų šaltinis)
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
1.	Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos (toliau – Programa) strateginis tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą kuriant efektyvią inovacijų sistemą, skatinančią ūkio inovatyvumą	suminis inovacijų indeksas	0,28 (2012)	0,4	0,54	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)
2.	Pirmasis Programos tikslas – plėtojant naujas žinias ir jų taikymą, ugdyti inovatyvią visuomenę	30–34 metų gyventojų, įgijusių aukštąjį ar jam prilygintą išsilavinimą, dalis (procentais)	48,7 (2012)	ne mažiau kaip 40	ne mažiau kaip 40	Švietimo ir mokslo ministerija (Eurostat)
		užimtumas žinioms imliuose sektoriuose (procentais)	9 (2010)	11	13,6	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)

		darbuotojų dalis pažangiųjų ir vidutiniškai pažangių technologijų gamybos sektoriuje (procentais)	2,9 (2011)	3	3,2	Ūkio ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už duomenų pateikimą atsakinga institucija (duomenų šaltinis)
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
2.1.	Pirmojo Programos tikslo 1 uždavinys – plėtoti aukšto lygio žinias, mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros veiklą	aukštojo mokslo ir valdžios sektoriaus išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau – MTEP), palyginti su BVP (procentais)	0,66 (2012)	0,7	1,0	Švietimo ir mokslo ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
		MTEP lygis (vieta)	39 (2013)	32	25	Švietimo ir mokslo ministerija (Pasaulio inovacijų indeksas)
2.2.	Pirmojo Programos tikslo 2 uždavinys – švietimo ir aukštojo mokslo sistemoje ugdyti kūrybiškumą, verslumą, inovatyvumą ir rinkos poreikius atitinkančius praktinius įgūdžius ir kvalifikaciją	studentų, studijuojančių fizinius ir inžinerinius mokslus, dalis, palyginti su visais studijuojančiais asmenimis (procentais)	22,1 (2010)	24	27	Švietimo ir mokslo ministerija (Eurostat)
		ugdymo įstaigų, kuriose įdiegtos kūrybiškumo ir inovatyvaus mąstymo skatinimo programos, dalis (procentais)	30	70	90	Švietimo ir mokslo ministerija
		privatų išlaidų švietimui dalis, palyginti su BVP (procentais)	0,69	0,8	0,9	Švietimo ir mokslo ministerija (Eurostat)

2.3.	Pirmojo Programos tikslo 3 uždavinys – skatinti inovatyvaus verslo kūrimą, sudarant palankias sąlygas ir suteikiant žinių apie inovatyvaus verslo pradžia	veikiančių mažų ir vidutinių įmonių (toliau – MVĮ) skaičius, fizinių asmenų, vykdančių individualią veiklą, ir savarankiškai dirbančių asmenų skaičius 1 tūkst. gyventojų	65 (2010)	75	80	Ūkio ministerija
Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už duomenų pateikimą atsakinga institucija (duomenų šaltinis)
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
3.	Antrasis Programos tikslas – didinti verslo inovacinį potencialą	pažangiųjų ir vidutiniškai pažangių technologijų gamybos sektoriaus sukurtos pridėtinės vertės dalis, palyginti su visa apdirbamosios gamybos sukurta pridėtine verte (procentais)	23,1 (2011)	25	27	Ūkio ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
		inovacijas diegiančių MVĮ dalis iš visų MVĮ (procentais)	15,67 (2010)	20,5	35	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)
3.1.	Antrojo Programos tikslo 1 uždavinys – skatinti investicijas į didelę pridėtinę vertę kuriančias veiklas	verslo sektoriaus išlaidos MTEP, palyginti su BVP (procentais)	0,24 (2012)	0,5	0,9	Ūkio ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
		bendros įmonių apyvartos dalis, kurią sudaro įmonių inovacijų, nesusijusių su MTEP, išlaidos (procentais)	1,27 (2010)	1,5	1,7	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)
3.2.	Antrojo Programos tikslo 2 uždavinys – skatinti naujų produktų pateikimą rinkai	MVĮ, diegiančių naujus produktus ar procesus, dalis iš visų MVĮ (procentais)	21,39 (2010)	35	40	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)

		naujų rinkoje ir įmonėje produktų pardavimų dalis bendroje įmonių apyvartoje (procentais)	6,64 (2010)	10	14	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)
		patentinių paraiškų pagal Patentinės kooperacijos sutartį (PCT) skaičius vienam mlrd. BVP, išreikšto perkamosios galios standartais	0,31 (2010)	0,5	0,9	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)
Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už duomenų pateikimą atsakinga institucija (duomenų šaltinis)
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
3.3.	Antrojo Programos tikslo 3 uždavinys – skatinti skirtingų sektorių bendradarbiavimą kuriant inovacijas ir plėtoti didelį poveikį turinčias inovacijas	BVP dalis, kurią sudaro pažangiųjų technologijų gamybos sektoriaus pridėtinė vertė (procentais)	0,2 (2011)	0,5	0,6	Ūkio ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
		bendros pridėtinės vertės dalis, kurią sudaro informacinių ir ryšių technologijų sektoriaus pridėtinė vertė (procentais)	2,5 (2012)	2,2	3	Susisiekimo ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
		Lietuvos ekologinių inovacijų indikatorius (vieta ES)	27 (2012)	24	20	Ūkio ministerija (Ekologinių inovacijų švieslė)
		įmonių, diegiančių netechnologines inovacijas, dalis, palyginti su visomis įmonėmis (procentais)	26,3 (2012)	30	35	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)

4.	Trečiasis Programos tikslas – skatinti vertės tinklų kūrimą, plėtrą ir jų tarptautiškumą	universitetų ir verslo bendradarbiavimas (vieta)	28 (2013)	25	19	Ūkio ministerija (Pasaulio konkurencingumo indeksas)
		inovatyvių MVĮ, vykdančių bendradarbiavimo veiklą su kitomis įmonėmis ar institucijomis, dalis, palyginti su visomis MVĮ (procentais)	8,76 (2010)	10	12	Ūkio ministerija (Inovacijų sąjungos švieslė)
Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už duomenų pateikimą atsakinga institucija (duomenų šaltinis)
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
4.1.	Trečiojo Programos tikslo 1 uždavinys – skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, žinių ir technologijų perdavimą	technologines inovacijas diegusių įmonių bendradarbiavimas su valstybinėmis mokslinių tyrimų įstaigomis (procentais)	9,3 (2010)	12	15	Ūkio ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
		technologines inovacijas diegusių įmonių bendradarbiavimas su aukštosiomis mokyklomis (procentais)	14,9 (2010)	17	20	Ūkio ministerija (Lietuvos statistikos departamentas)
4.2.	Trečiojo Programos tikslo 2 uždavinys – skatinti klasterių plėtrą ir integraciją į tarptautinius vertės kūrimo tinklus	klasterių išsivystymo lygis (vieta)	102 (2013)	100	70	Ūkio ministerija (Pasaulio inovacijų indeksas)
5.	Ketvirtasis Programos tikslas – didinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo efektyvumą ir skatinti inovacijas viešajame sektoriuje	inovacijų efektyvumo vertinimas (vieta)	105 (2013)	90	70	Ūkio ministerija (Pasaulio inovacijų indeksas)

5.1.	Ketvirtojo Programos tikslo 1 uždavinys – kurti inovacijas skatinančią reguliacinę aplinką ir tobulinti inovacijų politikos formavimo ir įgyvendinimo institucinę sandarą	verslo subjektų, teigiamai vertinančių MTEP ir inovacijų skatinimo institucijų teikiamas paslaugas, dalis (procentais)	–	70	80	Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra
5.2.	Ketvirtojo Programos tikslo 2 uždavinys – kurti inovacijų paklausos skatinimo priemones, padedančias spręsti socialinius, ekonominius ir aplinkosaugos iššūkius	inovatyvių viešųjų pirkimų dalis, palyginti su visais pirkimais (procentais)	1,17 (2012)	2	5	Ūkio ministerija (Viešųjų pirkimų tarnyba)